

Rozloučení nad rakví doc. PhDr. Jana Srnce, CSc. dne 22. 2. 2022. (nekrácená verze).

Pronesl Jiří Růžička.

Vážený pane docente, milý kolego a příteli, Honzo,

dostal jsem smutnou povinnost doprovodit Tě na Tvé poslední cestě z kostela a zároveň bych Ti chtěl něco říct od srdce a ze srdce nejen za sebe, ale také za mnohé psychology, za Tvé studenty, žáky a kolegy.

Začnu osobními vzpomínkami, protože jsi byl pro mne - a zůstaneš i nadále – jednou z nejdůležitějších osob, jedním z nejdůležitějších mužů, které jsem za svých studií na Filosofické fakultě UK potkal. Vzpomínám si, jak jsem přijel coby voják základní vojenské služby na přijímací pohovor na katedru psychologie v Celetné ulici, a jak jsi se mnou mluvil. Byl jsi pozorný a Tvé černé oči, bystrý pohled a celé Tvé nastavení ukazovalo, že mě opravdu posloucháš. Necítil jsem se být vyšetřován, ale vnímal jsem Tvůj zájem a připravenost naslouchat tomu, co budu říkat. To na mne velmi zapůsobilo. Ve Tvém pohledu byla lidskost, zájem – a také jsem vnímal, že bezpečně poznáš, zdali něco nepředstírám, či neříkám nesmysly.

Pak už jsem se s Tebou častěji viděl během studia a moc rád na tu dobu vzpomínám. Mezi námi studenty jsi byl považován za jednoho z nejdůležitějších a nejchytřejších lidí na katedře. Kolegyně oceňovaly Tvůj šarm, černé oči, vzdělaného ducha a černou hřívu básníka. Byl jsi pro nás studenty působivým reprezentantem katedry psychologie, filosofické fakulty a také celého společenství psychologů. Učil jsi metodologii a diagnostiku. Musím říct, že jsem na Tvé přednášky chodil rád. Těšil jsem se na ně, užíval jsem si to, jak mluvíš, myslíš a jak umíš srozumitelně a s velkým nasazením pro věc hovořit o tom, co bylo předmětem přednášky. Oceňoval jsi psychologický výzkum. Na řadě výzkumných projektů ses podílel a mnohé jsme se o něm a jeho metodologii a metodách ve Tvých hodinách dozvěděli. Neopomněl jsi uvést příslušnost oborové metodologie k jejím obecným vědeckým a filosofickým předznamenáním. Mnohému z toho jsem se naučil. Došlo mi, že diagnostika je forma výzkumu, ale také experiment a především rozhovor. Psychologie, včetně klinické, je prostoupena a provázána etikou. Nikoli oborovou normou, za kterou je vydávána, ale mravností, transcendentálními duchovními hodnotami, které jsou jejími prameny, i odkazovací autoritou.

I díky Tobě jsem poznal diagnostiku, která je souborem měření, cítění, intuice a konstruktivního myšlení, pochopil jsem smysl diagnostiky postavené na otevřeném rozhovoru i na situačním vztahu protagonistů. Uvědomil jsem si, že diagnostika bez srdce je bludná. Zdůrazňoval jsi, že má ústít k pochopení a zvážení všech výsledků klinicko-psychologických i dalších relevantních vyšetření, dojmů i osobních pocitů. Závěr vyšetření tedy nekončí diagnózou, ale je výrazem pochopení situace člověka v nouzi i v možnostech, jak ji vlastními prostředky ve spolupráci s odborníky a dalšími lidmi překonat. Proto je otevřeným textem, měnícím se pohybem. Chápal jsi klinický psychologický rozhovor jako bezprostřední a přímé setkání jednoho člověka s druhým, které má umožnit nejen poznání, ale také otevřít cestu k následné psychologické, medicínské i sociální pomoci. Bytostně jsem cítil, že máš k lidem respekt a úctu a že duševní nemoc

nechápeš jako degradující stigma. Byl jsi nadmíru přemýšlivý, citlivý a ohleduplný muž, slovy Václava Havla, slušný člověk.

Ke svým učitelům jsi choval vděk, úctu a respekt a byl jsi k nim loajální. To byla další věc, jež mi učarovala, a kterou jsem se od Tebe snažil přebírat. Vztahová půda je součástí ducha univerzit. Ve vztazích se počínají nápady, posiluje invence, rodí tvorba. Vztahové poměry na fakultách jsou obrazem stavu duše akademické půdy. Všechno se začalo měnit po šedesátém osmém. Nebylo vůbec snadné okupaci a normalizaci přežít, a to zejména v akademickém prostředí. Možná že ještě těžší to bylo po revoluci. Ale svědectví lidí, kteří s Tebou na katedře byli, dokládá, že jsi obstál - řečeno ústy PhDr. Olgy Marlinové, Tvé zesnulé kolegyně a kamarádky. Opakovaně říkala: „*Honza byl jedním z několika málo lidí, kteří mi na katedře psychologie po mém návratu z exilu opravdu nezištně pomáhali*“.

Rok, ve kterém byla Československá republika napadena Sovětským svazem, byl pro mne obzvlášť těžký, tím spíš, že jsem invazi zažil se svou dívkou a kolegyní ze studií Darií Bortovou v Anglii, daleko od domova a svých blízkých. Britové nám poskytli možnost univerzitního vzdělání. Právě tam jsem začal chápat dosahy pozitivizmu i vlivy kulturních specifik. Ačkoli jsi měl vědecké založení, vzdělání i mysl, bylo patrné, že v sobě chováš středoevropského ducha, ctíš jeho kulturu, máš respekt k filozofii a humanitním vědám, chováš lásku k umění. Ostatně Tvůj bratr založil slavné Černé divadlo. Během studia ve Velké Británii jsem často vzpomínal na Tvoji charismatickou osobnost, vnímal jsem Tě jako někoho, kdo je pilířem a oporou v mém zahraničním studiu, a měl významný duchovní vliv na mou rezignaci na exil a návrat do Československa.

Myslím si, že jsi jedním ze zakladatelů klinické psychologie u nás. Považoval jsi za ekvivalentní postavení psychologa vůči ostatním vysokoškolským zdravotníkům, jmenovitě lékařů, a také jsi to požadoval. Poučil jsem se, že je užitečné a nutné vnímat psychologa jako specialistu, který neprovádí servis pro lékaře, ale je samostatným specialistou v rámci zdravotnictví. Ještě jedna věc pro mne byla opravdu důležitá a spolu se podílela na mých krocích při návratu z exilu. Tvůj postoj a přesvědčení mi velice pomohly založit Asociaci klinických psychologů a společně s kolegy nastartovat zákonné normy umožňující plně hradit psychologické služby ve zdravotnictví tak, aby legislativa a vzdělávání psychologů i postavení psychologa bylo srovnatelné s medicínskými obory.

Tvoje pojetí klinické psychologie bylo mnohem širší, než je tomu nyní. Rozhovor bylo nutné vést vždy také s ohledem na situaci pacienta a ošetřujícího personálu. Byl sis vědom toho, že kliničtí psychologové nepůsobí jen na psychiatrii, ale také na odděleních somatické léčby a jinde ve zdravotnictví. Proto jsi považoval slušné medicínské vzdělání alespoň na úrovni absolventa střední zdravotnické školy za samozřejmé. Psychoterapii pro klinické psychology jsi nechal jako ústřední a jiným metodám nadřazenou. Psychologické poradenství různého typu, krizovou intervenci, specifické výchovné, edukační a sociálně psychologické metody práce s jednotlivcem a rodinou, ale také se zdravotnickým personálem i okolím pacienta jsi pojímal jako samozřejmé a nezbytné. Introspekce a extrospekce, stejně tak jako myšlenkové experimenty a dedukce i nové samostatné indukce a jejich aplikace k nim patřily samozřejmě. Velmi ses zasazoval za týmovou

spolupráci různého výzkumného i léčebně vzdělávacího a reflexního (supervizního) charakteru.

Milý Honzo, naučil jsem se od Tebe mít oborovou důstojnost, oborovou čest a oborové sebevědomí. Nikdy jsi neuvažoval o redukci psychologie na biologii, fyziologii, neurofyziologii, ani na kybernetiku a robotiku. To mi pomohlo navázat na mé předchůdce a prosadit klinickou psychologii na stejnou úroveň jako lékařství, či jiné odbornosti hrazené z veřejného pojištění. Domníval jsem se, že svou povahou celostní, mnohovrstvý a mnohobarevný obor se po založení Asociace klinických psychologů bude vzdělávat a rozvíjet všemi směry svobodně, různorodě a vždy v úzkém sepětí s kulturními, společenskými i individuálními modalitami lidského bytí na světě. To se – žel – nestalo a klinická psychologie se ubírá jinou a mnohem užší cestičkou, než jsme si oba dva představovali.

Po roku 2000 jsi přišel také na naši vysokou školu, při jejímž zakládání jsem se opíral o ducha Tardyho, Jana Patočky, Odehnala, Severové, Sedlákové, Syřišťové i o Tvé pojetí psychologie. Měl jsem za to, že psychologie je něčím specifickým, ušlechtilým, zodpovědným a tajemným. Že tudíž musí být velmi odborná, vzdělanostně obsažná, a to nejen psychologicky. Musí se, jak zdůrazňoval profesor Tardy, sytit, inspirovat a opírat o jiné obory, a to nejen humanitní a přírodovědné, ale též o umění.

Když se pak naplnil čas a zákon umožnil vznik vysokých škol, neváhal jsem spolu s Jaroslavem Skálou a s Tvou důvěrou a podporou prosadit studium jednooborové psychologie a získat státní souhlas i oborové akreditace nezbytné k zahájení výuky psychologie.

Milý Honzo, děkuji Ti za to, že jsi také studentům naší školy poskytoval své vědomosti, znalosti, zkušenosti a také svoje srdce.

Ještě jednu skutečnost nemohu pominout. Choval jsi k lidem úctu, respekt a jako samozřejmost jsi totéž od nich očekával nejen ke své osobě. V našich končinách je úcta velmi vzácné a málo rozšířené „zboží“. Zvláště staří, nemocní a bezbranní to pociťují neustále. Víím, že jsi jejich nedostatkem nemálo trpěl. V jedné věci Tě však potkalo velké štěstí, a to v osobě Tvé životní partnerky Evy. Všichni jsme Ti ji přáli. Žádné podrobnosti neznám, ale vždy z ní k Tobě vyzařovala láska, která Tě provázela až do posledních chvil Tvého života. Pánbůh jí zaplat'! Stejně tak i Tvým potomkům, Tvé rodině!

Je čas se s Tebou rozloučit, milý Honzo, je čas naposledy pozdravit pana docenta, kolegu, učitele, kamaráda, blízkého člověka na jeho další pouti.

Honzo, měli jsme štěstí, že jsi tu s námi byl! Bůh buď milostiv Tvé duši!

Jiří